

KVALITETSVURDERING AF

GAMMEL ESTRUP - HERREGÅRDSMUSEET

2012

INDHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING.....	2
GAMMEL ESTRUP - HERREGÅRDSMUSEET	4
Nøgletal for museet	4
KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING.....	5
KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER	5
Arbejdsgrundlag, organisation, ledelse og fremtid	5
Ressourcegrundlag	7
Forskning.....	10
Indsamling	11
Registrering.....	12
Bevaring	13
Formidling.....	14
KVALITETSVURDERINGSBESØGET PÅ GAMMEL ESTRUP - HERREGÅRDSMUSEET	17
BILAG 1. FORSKNINGSEVALUERING.....	18

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING

Kvalitetsvurderinger er en del af Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste ti år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer sig om udredningen om bevaring af kulturarven fra 2003 (bevaringsplanen), udredning om museernes formidling fra 2006 (formidlingsplanen), forskningsstrategien for Kulturministeriets område fra 2008, digitalisering af kulturarven fra 2008, Kulturministeriets digitaliseringsstrategi fra 2009, den internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed fra 2010, den national undersøgelse af museernes brugere i 2010 og endelig Kulturministeriets anbefalinger for god ledelse af selvejende kulturinstitutioner fra 2011.

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Kulturstyrelsens hjemmeside:

www.kulturarv.dk/museer/museumsdrift/kvalitetsvurdering

Kvalitetsvurderingen indeholder Kulturstyrelsens anbefalinger til museet samt en beskrivelse og vurdering af de forhold, der danner baggrund for anbefalingerne. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, regnskab, årsberetning og arbejdsplan samt museets indberetning til Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". Desuden indgår kvalitetsvurderingsmødet på museet med deltagelse fra museets bestyrelse og hovedtilskudsydere, der ofte er museets hjemkommune.

Museets forskning vurderes på baggrund af en faglig evaluering foretaget af det relevante faglige råd under Kulturstyrelsen.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Kulturstyrelsens vurdering og anbefalinger samles i en rapport, der bilagt forskningsevalueringen sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Kulturstyrelsens anbefalinger. Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

1 år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.

GAMMEL ESTRUP - HERREGÅRDSMUSEET

Gammel Estrup - Herregårdsmuseet (herefter Herregårdsmuseet) er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 16. Museet er en selvejende institution, oprettet i 1930 og har til huse i hovedbygningen til herregården Gammel Estrup.

Ifølge vedtægterne har museet til opgave at bevare herregårdshovedbygningen Gammel Estrup med dens oprindelige udsmykning gennem tiderne og anvende en passende del af den til en samling, der viser herregårdskulturen, især i Jylland, i størst muligt omfang ved Gammel Estrups eget oprindelige inventar. Samlingen skal være tilgængelig for offentligheden og stå til rådighed for forskningen. Museet kan perspektivere sit ansvarsområde nationalt og internationalt.

Staten er museets hovedtilskudsyder.

Nøgletal for museet

Museet havde ca. 87.000 besøgende i 2010. Besøgstallet kan ikke opgøres præcist, da museet har fælles billetsystem med Dansk Landbrugsmuseum og ikke særskilt opgør antallet af besøgende til Herregårdsmuseet.

Museets samlede omsætning i 2010 var på 11,1 mio. kr., egenkapitalen var på 0,1 mio. kr.

Museet rådede i 2010 over 33 årsværk, der fordelte sig således:

15 fastansatte årsværk, heraf 6 videnskabelige årsværk

8 årsværk i tidsbegrænset ansættelse

10 årsværk blev udført som frivilligt arbejde.

KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING

Det er Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Herregårdsmuseet er velfungerende, og at museets opgavevaretagelse er meget tilfredsstillende. Museet arbejder strategisk og målrettet på udvikling af museet på baggrund af en 10-års generalplan for perioden 2008-18. Særligt museets arbejde med udvikling af forskning og formidling er vellykket. Det er i vidt omfang lykkedes at få omsat forskningsresultater til formidling på nye og gamle medier og med aktualitet og inddragelse af nye brugergrupper. Hertil kommer museets systematiske arbejde med bevaring og restaurering af museets bygning, interiører og udenomsarealer, efter en bevidst og nøje prioriteret bevaringsplan.

Museets udfordring de kommende år består fortrinsvis i at gennemføre den meget ambitiøse generalplan for museets virke og udvikling, herunder særligt på bevaringsområdet samt finansiering heraf. Hertil kommer tilvejebringelse et mere sikkert ikke-statsligt driftsgrundlag.

KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER

Arbejdsgrundlag, organisation, ledelse og fremtid

Arbejdsgrundlag

Museets formål og ansvarsområde:

Museet har ifølge vedtægterne til opgave at bevare herregårdshovedbygningen på Gammel Estrup med dens oprindelige udsmykning gennem tiderne og anvende en passende del af den til en samling, der viser herregårdskulturen, især i Jylland, i størst muligt omfang ved Gammel Estrups oprindelige inventar.

Museet ønsker et landsdækkende ansvar for herregårdskultur. At belyse *herregårdskulturen, især i Jylland*, mener museet er en afgrænsning, som ikke er hensigtsmæssig, da der ikke er forskel på herregårdskultur mellem landsdelene. Museet er opmærksom på, at der er statsanerkendte museer i andre landsdele, der også har herregårdskultur som ansvarsområde. Museet varetager i vidt omfang sit ansvarsområde i samarbejde med disse museer.

Mission:

Museets formulerer sin mission således:

- at bevare og udvikle herregården Gammel Estrup
- at forske i og formidle alle sider af de danske herregårde; arkitektur, historie og kultur
- at perspektivere herregårdskultur national og internationalt

Vision:

Det er Herregårdsmuseets vision, at være kendt for:

- at kvalitet og engagement er omdrejningspunktet i al museets virksomhed
- at formidle forskningsunderbygget viden ... indenfor herregårdshelhederne

- at alle henvendelser til museet vises størst mulig imødekommenhed
- at være drivkraft for udvikling og nytænkning på herregårdsområdet.

Strategiplan 2008-18:

Med henblik på realisering af visionen har museet udarbejdet en 10-årig strategiplan for udviklingen af museet. Den såkaldte generalplan blev udviklet af museet i perioden 2006-8 med input fra sagkyndige restaureringsarkitekter, konservatorer, museums- og erhvervsfolk. Strategiplanen fastlægger udviklingen indenfor museets hovedopgaver - indsamling, bevaring, registrering, forskning og formidling, samt indeholder en etapevis plan for istandsættelse af herregårdens lokaler med interiører og genstande.

Museets 4-årige arbejdsplan forholder sig til strategiplanen, og beskriver mere konkret, hvilke opgaver og projekter museet vil gennemføre de enkelte år.

Organisation

Herregårdsmuseet er en selvejende institution ledet af en bestyrelse, der er ansvarlig for museets drift og udvikling. Den daglige ledelse varetages af direktøren.

Virksomheden er organiseret i tre afdelinger: En museumsfaglig-, en teknisk- og en økonomisk/administrativ afdeling. Det museumsfaglige arbejde ledes til daglig af 2 museumsinspektører med ansvar for samling, formidling, markedsføring og af 1 akademisk faglig sekretær for Dansk Center for Herregårdsforskning, i hvis regi museet varetager sin forskning. Centret er en del af museets virksomhed, men nogle af ph.d. stipendierne finansieres i samarbejde med Aarhus Universitet, Nationalmuseet og Arkitektskolen i Aarhus.

Herregårdsmuseet har til huse i Gammel Estrups hovedbygning og Dansk Landbrugsmuseum er indrettet i herregårdens avlsbygninger. Af historiske årsager er de to institutioner organisatorisk adskilte.

Ledelse

Herregårdsmuseets bestyrelse har 11 medlemmer og er sammensat således:

Formanden for Regionsrådet i Region Midtjylland og borgmesteren i Norddjurs Kommune er fødte medlemmer. 2 udpeges af bestyrelsen for Frederiksborgmuseet, 3 udpeges af Løvenholm Fonden, 1 udpeges af foreningen Danske Godser og Herregårde, 2 udpeges af C.A.C. Fondens bestyrelse, 1 udpeges af Dansk Landbrugsmuseum. Aktuelt er 9 bestyrelsesmedlemmer mænd, 2 er kvinder.

Løvenholm Fonden er stiftet af godsejer Valdemar Uttental, der i 1930 donerede Gammel Estrup til museumsformål. Fonden ejer Løvenholm Gods. C.A.C. Fonden er stiftet af fabrikant Carl Christensen med det formål at støtte kunst og kultur i Danmark med hovedvægt på Den Gamle By i Århus og Gammel Estrup - Herregårdsmuseet. Fonden ejer firmaet Carl Christensen A/S.

Bestyrelsens sammensætning er bestemt i museets vedtægter, der ikke stiller særlige krav til bestyrelsesmedlemmernes professionelle kompetencer i forhold til drift og udvikling af museumsvirksomhed. Museet oplyser, at bestyrelsen for nærværende rummer relevante kompetencer i forhold til en professionel

drift og udvikling af museet. Bestyrelsens sammensætning forekommer i højere grad bestemt af interesseforhold.

Kulturministeriet har i 2011 udsendt publikationen ”God ledelse i selvejende kulturinstitutioner” med en række anbefalinger. Baggrunden for anbefalingerne er stigende krav til ledelsen af kulturinstitutioner. Anbefalingerne skal styrke bestyrelser og direktioner i forhold til at løfte de ledelsesmæssige opgaver og det ansvar, som loven og bekendtgørelsen pålægger dem samt understøtte, at tilskudsmodtagere løser offentligt finansierede opgaver professionelt, kompetent og effektivt. Kulturministeriets mål med anbefalingerne er, at kulturinstitutionernes ledelse sætter sig ind i anbefalingerne og tager dem i anvendelse med de nødvendige tilpasninger til institutionens forhold.

Museet oplyser, at bestyrelsen er opmærksom på ministeriets anbefalinger om god ledelse.

Fremtid

Museets primære fokus i den nære fremtid er at gennemføre den fastlagte generalplan 2008-18.

Museet har ikke planer om at fusionere med andre museer. Museet vil fortsat afsøge mulighederne for at udvide samarbejdet med Landbrugsmuseet, med andre museer i nærområdet og med emnebeslægtede museer landet over. Endelig vil museet videreføre og udvide forsknings samarbejdet med universiteterne, Nationalmuseet og andre interessenter i Dansk Center for Herregårdsforskning.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet på baggrund af en formuleret mission og vision, har udarbejdet en generalplan, der definerer museets strategiske virke i et tiårs perspektiv.

Det er tilfredsstillende:

- at museets bestyrelse for nærværende rummer relevante kompetencer i forhold til en professionel drift og udvikling af museet
- at museet har fokus på at samarbejde med andre museer med beslægtet ansvar og opgaver.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at bestyrelsen for Herregårdsmuseet følger Kulturministeriets anbefalinger om god ledelse, herunder at bestyrelsen løbende vurderer sin sammensætning, og hvilke kompetencer den skal råde over, for bedst muligt at kunne understøtte en professionel og kvalitativ udvikling af museet.

Ressourcegrundlag

Økonomi

Museets samlede driftsomsætning i 2010 var på 11,1 mio. kr. Egenkapitalen var på 0,1 mio. kr.

Omsætningen var baseret på:

Tilskud fra staten	4,1 mio. kr.
Tilskud fra kommune	0,2 mio. kr.
Ikke offentligt tilskud	4,6 mio. kr.
Egen indtjening	2,2 mio. kr.

Museets omsætning på 11,1 mio. kr. placerer museet i den midterste tredjedel af landets statsanerkendte museer. Fondsmidlernes andel af den samlede omsætning er større end sædvanligt for statsanerkendte museer. Omvendt er hjemstedkommunens tilskud til museumsdriften markant mindre end det gennemsnitlige niveau.

Museet betegner sin økonomi som anstrengt og usikker. Økonomien er især udfordret af omkostnings-tunge vedligeholdelsesarbejder på den fredede hovedbygning, som i hovedsagen er blevet finansieret af donationer fra fonde. Museet oplyser, at der de sidste 11 år er anvendt 40 mio. kr. til bygningsbevaring.

En særlig statslig bevilling til bevaringsopgaven på 0,8 mio. kr. årligt i 2009-2012 bortfalder med udgangen af 2012. Desuden oplever museet et vigende økonomisk engagement i museumsdriften fra hjemstedkommunen.

Den statslige tilskudsordning til statsanerkendte museer forventes at blive ændret som følge af Kulturministeriets ”Udredning om fremtidens museumslandskab”. Det statslige driftstilskud forventes i fremtiden at blive betinget af et højere ikke-statsligt driftsgrundlag. Med det begrænsede kommunale driftstilskud, som museet modtager i dag, vil museet være afhængig af at tilvejebringe anden ikke-statslig finansiering til driften for at opretholde statsligt tilskud.

Personale

I 2010 rådede museet over 33 årsværk, hvoraf 15 var fastansatte, 8 var tidsbegrænsede ansættelser og 10 årsværk blev udført af frivillige.

Museumsdriften blev primært varetaget af direktøren, 2 museumsinspektører, 2 akademiske museumsformidlere, 1 akademisk arkivar/bibliotekar, 1 regnskabsfører, 2 museumsbetjente, 3 kustoder, 1 museumsmedhjælper samt 1 rengøringsmedarbejder.

Til Dansk Center for Herregårdsforskning er tilknyttet 1 akademisk faglig sekretær, 2 ph.d. stipendiater samt 1 akademisk projektmedarbejder.

Pleje af have og udendørsarealer bliver varetaget som et beskæftigelsesprojekt i samarbejde med kommunen.

Aktiviteter og levendegørelse varetages af museets fastansatte faglige medarbejdere bistået af et netværk af frivillige

Museet skal være opmærksom på lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og den tilhørende bekendtgørelse, der indeholder regler om mulighederne for at ansætte ledige i job med løntilskud. De almindelige betingelser for ansættelse i løntilskud er bl.a., at antallet af personer med løntilskud maksimalt må udgøre 1 person for hver 5 ordinært ansatte.

Bygninger og udenomsarealer

Museet ejer Gammel Estrups hovedbygning og den tilhørende park med orangerier, voldgrave, karpedamme, lund m.v. Det samlede areal udgør 60.000 m². Hovedbygningen og voldstedet er fredet. Bygningen danner rammen om museets udstillinger og kontorer.

I 2010 udgjorde udgifter til bygninger, bygningsdrift og haveanlæg 44 % af museets samlede udgifter.

I 1999 iværksatte museet et bevaringsprogram for hovedbygningen, orangerierne og udensomarealerne, som frem til 2007 gennemførte omfattende restaurerings- og vedligeholdelsesarbejder, der fortrinsvis blev finansieret ved fondsstøtte. Det videre langsigtede restaurerings- og vedligeholdelsesarbejde er indeholdt i museets generalplan og bygger på en bygningsrapport fra 2007 udarbejdet af arkitektfirmaet Kjaer og Richter. Arbejdet foregår i dialog med Kulturstyrelsens Center for Kulturarv og Arkitektur

Det er meget tilfredsstillende:

- at det lykkes museet at rejse betydelige ikke offentlige tilskud til såvel drift af sin virksomhed som til bygningsvedligehold
- at museet råder over så stor en andel fastansatte videnskabelige medarbejdere til at varetage og udvikle de museale opgaver
- at museet arbejder strategisk og målrettet på vedligeholdelsen og restaureringen af museets største og betydeligste genstand, hovedbygningen Gammel Estrup med tilhørende parkanlæg

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets ikke-statslige driftsgrundlag i så høj grad hviler på usikker fondsfinansiering
- at så stor en andel af museets budget anvendes til drift og vedligehold af bygninger og udenomsarealer

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet arbejder for at tilvejebringe et mere stabilt driftsgrundlag i en dialog med Norddjurs Kommune
- at museet arbejder for at nedbringe omfanget af udgifter til drift og vedligehold af bygninger og udenomsarealer

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

Museet har i 2004, med støtte fra Fonden Realdania, Århus Universitets Forskningsfond og Kulturarvsstyrelsen, etableret Dansk Center for Herregårdsforskning i samarbejde med Aarhus Universitet, Nationalmuseet og Arkitektskolen i Aarhus. Museet indgår tillige i et fagligt forskningsnetværk - Herregårdspuljen - med museer, universiteter og andre institutioner med interesse for herregårdsområdet.

Museet har en nedskrevet forskningsstrategi. Forskningsstrategien reflekteres i såvel Generalplan som arbejdsplan og udgør på den ene side rammen for museets prioriterede forskningsprojekter, og på den anden side grundlaget for museets formidling og indsamling.

Det fremgår af museets strategi- og arbejdsplan, at Herregårdsmuseet primært løfter sin forskningsopgave gennem Dansk Center for Herregårdsforskning, der udgør det faglige miljø, hvori de fleste af museets forskningsprojekter er forankrede.

Forskning foretaget i regi af Centeret tilskrives Herregårdsmuseet på grund af det administrative, økonomiske og organisatoriske sammenfald mellem center og museum. Forskningsprojekterne ved Centeret finansieres hovedsageligt af eksterne forskningsmidler fra universitet og fonde.

Som led i kvalitetsvurderingen har museet indsendt sine forskningspublikationer for de seneste fire år, i alt 25 publikationer, med henblik på en forskningsevaluering. Det faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie har evalueret museets forskning.

Publikationerne indsendt til evaluering består af to monografier, 22 artikler samt en upubliceret ph.d. afhandling. Tre af de indsendte publikationer er eksternt fagfællebedømt og publiceret uden for museets og forskningscenterets publiceringskanaler. De øvrige publikationer er hovedsageligt publiceret i museets egen skriftserie "Herregårdshistorie" samt i et festskrift udgivet af museet.

Det faglige råd vurderer, at alle publikationerne falder indenfor museets ansvarsområde og arbejdsplan. Ca. halvdelen af de indsendte publikationer betegnes som forskning i henhold til det almene forskningsbegreb, herunder den upublicerede ph.d. afhandling, de to monografier og 10 af de fremsendte artikler. De øvrige publikationer betegnes som forskningsformidling.

Forskningsevalueringen anfører bl.a., at Dansk Center for Herregårdsforskning har bidraget til en væsentlig styrkelse af museumsforskningen på området. Centeret har ligeledes medvirket til skabelsen af et forbilledligt, tværinstitutionelt forskningssamarbejde af høj standard med en klar synergieffekt af sam-

virket mellem museum og center. Der er skabt en faglig og perspektivrig udvikling og nyorientering på herregårdsforskningsområdet.

Forskningsevalueringen påpeger dog også, at der i lyset af museets egen mission, savnes international perspektivering – både ved brug af internationale forskningsresultater og i form af formidling af egne resultater for en international forskningsverden.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet – sammen med andre forskningsinstitutioner – har taget initiativ til etableringen af Dansk Center for Herregårdsforskning
- at museet indgår i et fagligt forskningsnetværk med andre museer, universiteter og institutioner
- at museet bedriver forskning i henhold til det almene forskningsbegreb
- at museet har en betydelig forskningsproduktion publiceret i differentierede typer af publikationer
- at museet har en nedskrevet forskningsstrategi, der er grundlag for museets forskningsindsats samt for formidling og indsamling

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet hovedsagelig publicerer sin forskning i egen skriftserie, som ikke er fagfællebedømt.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet fortsætter sin gode, ambitiøse forskningsindsats
- at museet – som led i sin forskningsstrategi – prioriterer publicering af sin forskning i relevante fagfællebedømte medier, nationalt og internationalt, samt har fokus på den internationale perspektivering af museets forskningsindsats

Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

Museets genstandssamling er beskeden målt på kvantitet og tilvækst. I 2010 bestod samlingen af ca. 1.500 genstande fordelt på 980 inventarnumre. Tilvæksten til samlingen var 15 genstande.

Museet har en nedskrevet indsamlingspolitik, der dækker perioden 2008-18. Indsamlingspolitikken reflekterer ansvarsområdet, forskningsstrategien, formidlingsstrategien og udgør grundlaget for en aktiv, men eksklusiv og restriktiv indsamling.

I indsamlingen prioriterer museet erhvervelsen af oprindeligt inventar fra herregården Gammel Estrup. Indsamlingen hviler på arkivstudier og ”fylder huller” i interiørformidlingen.

Museet koordinerer indsamlingen med de øvrige museer, der har herregårdskultur som ansvarsområde.

Museet har skriftlige retningslinjer for modtagelse af genstande, og anfører en museumsfaglig begrundelse for hver accession.

Som følge af museets restriktive indsamlingspraksis har der ikke hidtil været behov for at udskille genstande fra samlingen.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en aktiv, men eksklusiv og restriktiv indsamling, der hviler på en nedskrevet indsamlingspolitik, som udspringer af museets forskning
- at museet koordinerer sin indsamling med de øvrige museer på området
- at museet har skriftlige retningslinjer for modtagelse af genstande

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet fastholder sin fokuserede indsamlingspraksis

Registrering

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KID). Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

Museets samling omfatter ca. 1.500 genstande. Hele samlingen er fuldt registreret og er indberettet til Museernes Samlinger. Museet har således opfyldt sin handlingsplan på området.

Museet har nedskrevne retningslinjer for registreringen, der blandt andet sikrer, at de museumsfaglige begrundelser for accessionen indgår i registreringen. Museet råder over personale med relevant registreringskompetence.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har fulgt sin handlingsplan for registrering og indberetning af sin samling således at samlingen er fuldt registreret og indberettet til det centrale register Museernes Samlinger.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har nedskrevne retningslinier for registreringsarbejdet
- at museets registreringsmedarbejdere har relevante kompetencer til opgaven.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet prioriterer fortsat at holde registrerings- og indberetningsarbejdet a-jour.

Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som en udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi.

Bevaring omfatter i almindelighed museets magasinering, sikring, opsyn og konservering af samlingerne. På Herregårdsmuseet omfatter bevaringsopgaven desuden herregårdshovedbygningen på Gammel Estrup, jf. museets vedtægter.

Bevaringsforholdene i herregårdshovedbygningen er beskrevet i en rapport fra Nationalmuseets Bevaringsafdeling fra december 2011. Bevaringsafdelingen har ført løbende opsyn med indeklimaet - temperatur og luftfugtighed - siden 2003 med henblik på til stadighed at sikre de bedste bevaringsforhold for bygningen og de udstillede interiører. Det fremgår af Bevaringsafdelingens rapport, at forholdene er acceptable. Der foreligger desuden en prioriteret og faseopdelt restaurerings- og bevaringsplan for bygning og interiører i museets generalplan 2008-18.

Til de dele af samlingen, der ikke er udstillet, råder Herregårdsmuseet over særdeles gode lejede magasinfaciliteter i det nyligt etablerede fællesmagasin i Randers

Til museumsstatistikken "Danske museer i tal" for 2010 har museet indberettet, at 70% af museets samling er i formidlingsejnet tilstand, 5% er i stabiliseret tilstand, 24% er behandlingskrævende mens 1% er i svært skadet tilstand. Museet oplyser, at puklen af behandlingskrævende og svært skadede genstande forventes at være afviklet over de næste fire år. I samarbejde med konserveringen ved Museum Østjylland har museet udarbejdet en prioriteret konserveringsplan for løsning af opgaven.

Museet har installeret nødvendige sikringsforanstaltninger til forebyggelse af skader forårsaget af brand, tyveri og hærværk.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har udarbejdet og følger en prioriteret bevaringsplan for sin bygning og samling
- at bygning og samling til stadighed er under opsyn af sagkyndige indenfor bevaring
- at museet råder over gode samlede magasinforhold i fællesmagasinet i Randers.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at 24% af samlingen er i behandlingskrævende tilstand og 1% i svært skadet tilstand.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet prioriterer arbejdet med at afvikle konserverings-eftersløbet i henhold til den fireårige konserveringsplan.

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

Herregårdsmuseet driver en omfattende formidlingsvirksomhed med udstillinger, arrangementer, skoletjeneste, publikationer og websites. Formidlingen er forskningsbaseret og differentieret i forhold til forskellige befolkningsgrupper gennem varierende formidlingsformer og platforme. Museet indgår i relevante faglige netværk, og samarbejder om udviklingen af sin formidlingsvirksomhed. Museet har i 2010 etableret en formidlingsafdeling, der er omdrejningspunktet for museets samlede formidlingsindsats.

Udstillinger

Museets primære formidlingssted er hovedbygningen på herregården Gammel Estrup, der er rammen om museets udstillinger, og som i sig selv formidler herregårdshistorie.

Hovedbygning på Gammel Estrup er middelalderlig af oprindelse, men fremtræder som resultatet af århundreders ombygninger efter skiftende tiders behov. I sin nuværende skikkelse fremstår bygningen i 1600-årenes stil, suppleret af bygningslementer fra 1700- og 1800-årene.

Udstillingerne inde svarer tidsmæssigt til bygningens ydre med interiører fra 16-1800 årene, der hovedsageligt stammer fra Gammel Estrup. I interiørerne er tilstræbt en kronologi, der understøtter den del af museets formidling, der omhandler skiftende tiders boligkultur, selv-scenesættelse og livsvilkår for herskab og ansatte.

I samspillet mellem det indre og det ydre – herunder udenomsarealerne – lykkes det overbevisende for museet at formidle livsvilkår blandt herskab og tyende i Gammel Estrups hovedbygning. I videre forstand nogle væsentlige sider af herregårdens sociale og kulturelle historie.

I en anden dimension udfolder udstillingerne herregårdens sociale stratigrafi fra tjenestepige til herskab og fra køkken til kabinet.

Udstillingerne afspejler i høj grad museets forskning indenfor temaerne ”selv-scenesættelse”, ”salonkultur”, ”køkken og måltider”, ”herskaber og tyende”, ”ægteskaber og kærlighed”.

Det økonomiske og produktionsmæssige grundlag for livet i hovedbygningen på Gammel Estrup er ikke reflekteret i udstillingerne. Det findes i de stalde og lader, skove, marker og bøndergods, der ligger udenfor voldgravene, og som for økonomibygningernes vedkommende tilhører, og drives af Dansk Landbrugsmuseum.

Anden formidling

Foruden de faste udstillinger formidler museet ansvarsområdet ved flere årlige særudstillinger, over 100 omvisninger årligt, talrige levendegørende aktiviteter og særlige events f.eks. i skoleferierne. Museet har formidlingstilbud til særlige grupper med et outreach-perspektiv og museet gennemførte 20 arrangementer af den type i 2010.

Med henblik på at styrke formidlingen af herregårdens samlede kulturmiljø har der de sidste to år været ansat en ”udendørsformidler”. Aktuelt er ordningen ophørt, uden at det fulde potentiale heri synes at være blevet udfoldet.

Museet har oprettet en skoletjeneste - Norddjurs Skoletjeneste – i samarbejde med andre museer og institutioner. Skoletjenesten varetog i 2010 undervisningen af 85 skoleklasser, heraf 10 fra gymnasier og andre ungdomsuddannelser. Undervisningen hviler på museets skriftlige samarbejdsaftaler med skolerne og er koordineret med læreplaner og trinmål.

Museets skriftlige formidling er betydelig, og finder fortrinsvis sted i museets egen publikationsserie ”Herregårdshistorie”, hvoraf der hidtil er udkommet 7 bd.

Formidlingen på web omfatter hjemmesiden med fyldige informationer om museet, herunder praktisk information for den besøgende, kommende arrangementer, nyheder m.v. Hjemmesiden rummer også betydelige elementer af forskningsformidling i de to web-projekter: ”Historiefortælleren” og ”Herregården i Landskabet”.

”Historiefortælleren” er en virtuel udgave af museet, der formidler de enkelte udstillingsrum med interiører, samt andre udvalgte dele af samlingen. Sitet rummer også en præsentation af det adelige historiske persongalleri knyttet til herregården Gammel Estrup. Sitet har forskellige brugerinddragende faciliteter. ”Historiefortælleren” er udviklet af Herregårdsmuseet med støtte fra Kulturarvsstyrelsen og en række fonde.

”Herregården i Landskabet” formidler de dele af herregårdens kulturhistorie, der kan ses i landskabet uden for selve herregården. Sitet supplerer museets udstillinger og formidler nogle generelle forhold ved herregårdsdrift, der rækker ud over Gammel Estrup. Sitet belyser bl.a. land- og skovbrug, jagtvæsen, mølledrift, dambrug og parkanlæg. ”Herregården i Landskabet” kan bruges af alle, men er specielt udviklet med henblik på undervisningen på forskellige klassetrin i grundskoler og gymnasier. ”Herregården i Landskabet” er udviklet i samarbejde mellem Herregårdsmuseet og Odder Museum. Projektet er støttet med midler fra Region Midt, Friluftsrådet og en række fonde.

I 2010 havde museet ca. 87.000 besøgende i udstillingerne og ca. 25.000 unikke besøg på hjemmesiden. Ca. 500 brugere deltog i museets arrangementer andre steder.

Det fremgår af Den Nationale Brugerundersøgelse fra 2010, at museets brugere, på en skala fra 1-10, samlet set vurderede Herregårdsmuseet til 8,5. Det er højere end den gennemsnitlige vurdering blandt

alle de statsanerkendte museer. Med undtagelse af tilgængelighed og egnethed for børn, vurderes museet på alle andre områder lige så højt - eller højere - end gennemsnittet blandt museerne.

Museets samarbejde med Dansk Landbrugsmuseum er begrænset til fælles billetsystem og markedsføring. I lyset af, at de to museer deler arealerne og bygningerne ved Gammel Estrup herregård og har beslægtede opgaver og ansvar, synes der at være et væsentligt uudnyttet potentiale for samarbejde om formidling af det samlede herregårdskompleks.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museets formidling er forskningsbaseret og i betydeligt omfang hviler på egen forskning
- at museets formidling er baseret på en formidlingsstrategi, der udspringer af forskningsstrategien
- at formidlingen er differentieret gennem varierede og tidssvarende formidlingsformer
- at museet indgår i netværk med museer og vidensinstitutioner om udviklingen af sin formidling
- at museet har differentierede undervisningstilbud til børn og unge, der er tilpasset trinmål og læreplaner, og som benyttes i stort omfang
- at museet af brugerne bedømmes bedre end gennemsnittet blandt statsanerkendte museer og at brugerne kvitterer med et højt besøgstal på ca. 87.000.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke udnytter de formidlingsmæssige synergieffekter ved et intensiveret og mere synligt samarbejde med Dansk Landbrugsmuseum.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet fortsætter sin gode, ambitiøse formidlingsindsats
- at museet – som led i sin formidlingsstrategi – tager initiativ til et udvidet samarbejde med Dansk Landbrugsmuseum om formidlingen af det samlede herregårdskompleks.

KVALITETSVURDERINGSBESØGET PÅ GAMMEL ESTRUP - HERREGÅRDSMUSEET

Besøget på Herregårdsmuseet fandt sted den 24. januar 2012, kl.10-16

Fra museet deltog:

- Bestyrelsesformand Jørgen Andersen
- Direktør Britta Andersen
- Museumsinspektør Marie Andersen
- Centerleder Pernille Roholt

Fra Norddjurs Kommune deltog:

- Kulturkonsulent Johan Legarth

Fra Kulturstyrelsen deltog:

- Souschef Kathrine Lehmann
- Fuldmægtig Berit Fruelund Kjærside
- Museumskonsulent Hans-Henrik Landert

På kvalitetsvurderingsbesøget blev følgende steder besigtiget:

- Hovedbygningen Gammel. Estrup med udstillinger, undervisningslokaler og kontorer
- Udenomsarealerne med voldgrave og park, orangerier, karpedamme m.v.

BILAG 1. FORSKNINGSEVALUERING

Forskningsevaluering af Gammel Estrup - Herregårdsmuseet

Vurderingen er foretaget af museumsinspektør, Ph.D.. Morten Pedersen, Nordjyllands Historiske Museum og lektor, Dr. phil. Michael F. Wagner, Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet.

1. Generelt om forskningen på Gl. Estrup, Herregårdsmuseet

I arbejdsplanen for Gl. Estrup, Herregårdsmuseet fremgår det, at ”en væsentlig side af museets mission er at forske i og formidle alle sider af de danske herregårde; arkitektur, historie og kultur, at perspektivere herregårdskultur nationalt og internationalt”. For at styrke såvel forskningen i herregårdskulturen som den museale formidling har Gl. Estrup indgået i et Dansk Center for Herregårdsforskning oprettet i 2004. Det er et tværinstitutionelt samarbejde mellem Gammel Estrup, Herregårdsmuseet, Aarhus Universitet, Nationalmuseet og Arkitektskolen Aarhus. Centeret har til huse på Gammel Estrup, Herregårdsmuseet. Dansk Center for Herregårdsforskning har til formål at medvirke til at øge befolkningens generelle kendskab til herregårdsmiljøet herhjemme og skabe større forståelse for nødvendigheden af at bevare herregårdsanlæggenes helheder.

Med etableringen af forskningscenteret er herregårdsforskningen i Danmark blevet samlet i én central forskningsinstitution, og forskningscenteret har efter sigende virket som den samlende kraft i den nyorientering, som herregårdsforskningen herhjemme har gennemgået de seneste år. Det er sket ud fra en forskningsstrategi, som har til målsætning at undersøge herregårdes historiske og nutidige betydning som kulturmiljøer og synliggøre de fælles såvel som de særegne træk ved danske herregårde. Forskningen fokuserer på følgende genstandsfelter: 1) Det fysiske herregårdslandskab; 2) Det sociale herregårdslandskab; 3) Det kulturelle herregårdslandskab. Der skal i udgangspunktet for bedømmelsen af forskningen på Gl. Estrup, Herregårdsmuseet ikke herske nogen tvivl om, at etableringen af Dansk Center for Herregårdsforskning må have betydet en meget væsentlig styrkelse af museumsforskningen på dette felt.

Dansk Center for Herregårdsforskning har med sin hidtidige forskningsindsats afdækket godsdriftsmæssige, arkitekturmæssige og kulturhistoriske aspekter af en storhedstid for de danske herregårde, navnlig perioden 1850-1920 i terminologien kaldet ’Herregårdenes Indian Summer’, og det har dannet grundlag for udvikling af en ny forståelse af denne vigtige æra i de danske herregårdes historie. Der er således i dette regi allerede gennemført to Ph.D. projekter og et Post.Doc.projekt

med denne periode som fokus. Endvidere har forskningscenterets virksomhed resulteret i opdyrkelsen af et nyt satsningsområde omkring herregårdene i det 20. og 21. århundrede. Her har man sat fokus på nutidens nye forretningsstrategier og funktioner på herregårdene i et oplevelsesøkonomisk perspektiv, hvor der for tiden kører to Ph.D. projekter henholdsvis om oplevelsesøkonomi og de funktionstømte avlsbygningers genanvendelse. Derudover har museet satset målrettet på forskning, der ikke alene handler om herregårdens herskab, men også om de store folkehold, der tidligere var knyttet til herregårdene, og dermed også de arbejdsområder og opgaver som de ansatte måtte varetage for at få hverdagen til at fungere. Følgende fire sider af herregårdskulturen har været forskningsmæssigt prioriteret i løbet af perioden: A) Køkkengruppen; B) Salonkultur; C) Kærlighed på herregården; D) Herregårdssdrift og herregårdsliv.

Synergieffekten af det tværinstitutionelle forskningssamarbejde mellem museet og forskningscenteret afspejler sig således med al tydelighed i antallet, omfanget og kvaliteten af de publikationer, som er blevet indleveret til bedømmelse i forbindelse med udarbejdelsen af den foreliggende forsknings-evaluering.

2. Indleveret materiale som er lagt til grundlag for bedømmelsen

1. Andersen, Britta: "Kvinderne på Gammel Estrup – Christence, Jytte og Birgitte", i B. Andersen, S. Kyhn-Madsen, J. Linaa (red.), *Herregårdshistorie 5*, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet. ISBN:978-87-994294-0-0
2. Andersen, Jesper Munk; "Christen Scheel og Det russiske Rige" i B. Andersen, S. Kyhn-Madsen, J. Linaa (red.), *Herregårdshistorie 5*, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet. ISBN:978-87-994294-0-0
3. Andersen, Marie: "Når køkkenet kommer til live. Mad- og køkkenkultur på herregården" i B. Andersen, M. Andersen, S.L. Rasmussen *Herregårdshistorie 4*, Gammel Estrup 2009. ISBN 978-87-990777-6-2.
4. Andersen, Marie: "To par kopper fra Gammel Estrup – en historie om porcelæn, kaffe, te og chokolade i 1700-tallet" i Når køkkenet kommer til live. "?", i B. Andersen, B. G. Hornstrup og D. Slater (red.) *Herregårdshistorie 3*, Gammel Estrup - Herregårdsmuseet, 2008. ISBN: 978-87-990777-5-5.
5. Boeskov, Signe Steen: *Herregårdsherskab. Distinktioner og iscenesættelser i danske herregårdsmiljøer, 1850-1920*, indleveret juni 2010, Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet – publiceres i løbet af 2012 i samarbejde med Forlaget Skippershoved.
6. Boeskov, Signe Steen: "Nørre Vosborg! Smyk til Fest, dine Stuer – dine Sale. Om fester og fejring som iscenesættelse af herregård og herskab 1850-1920", i S. Boeskov, D. K. Lyngholm, M. Frausing (red.), *Det pryder vel en Ædelmand. Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen i anledning af hans 50-års fødselsdag*. Dansk Center for Herregårdsforskning, 2010. ISBN: 978-87-990777-8-6.

7. Espensen, Espen Kirkegaard: "En herregårds regnskab fra omkring år 1900" i B. Andersen, M. Andersen (red.), *Herregårdshistorie 6*, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet 2011. ISBN 978-87-900777-9-3.
8. Frausing, Mikael: "Et lykkeligt fornuftsægteskab?", i *Kulturstudier*, nr. 1, Aarhus, 2010, s. 24-52. ISSN: 1904-5352
9. Frausing, Mikael: "Nye oplevelser og nye fortællinger på herregårdene", i B. Andersen, S. Kyhn-Madsen, J. Linaa (red.), *Herregårdshistorie 5*, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet. ISBN:978-87-994294-0-0.
10. Frausing, Mikael: Oplevelsernes herregård. Rundvisninger og innovation på danske herregårde", i S. Boeskov, D. K Lyngholm, M. Frausing (red.), *Det pryder vel en Ædelmand. Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen i anledning af hans 50-års fødselsdag*. Dansk Center for Herregårdsforskning, 2010. ISBN: 978-87-990777-8-6.
11. Frausing, Mikael:"Steensgaard Herregårdspension 1956-2011. Interview med Anne Bille-Brahe", i B. Andersen, M. Andersen (red.), *Herregårdshistorie 6*, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet 2011. ISBN 978-87-900777-9-3.
12. Hoff, Annette: "Storkøbmanden og hans undergivne – Gehrdt de Lichtenberg som husbond og patron overfor sine fæstebønder og tjenestefolk" i B. Andersen, B. G. Hornstrup og D. Slater (red.) *Herregårdshistorie 3*, Gammel Estrup - Herregårdsmuseet, 2008. ISBN: 978-87-990777-5-5.
13. Jensen, Lone Bording: "Kapellet på Gammel Estrup. To generationer og deres religiøse motiver", B. Andersen, M. Andersen, S.L. Rasmussen *Herregårdshistorie 4*, Gammel Estrup 2009. ISBN 978-87-990777-6-2.
-
14. Jensen, Lone Bording: "Portrættet af den unge Rosenkrantz – et tidligt dansk rokokoportræt?" i B. Andersen, B. G. Hornstrup og D. Slater (red.) *Herregårdshistorie 3*, Gammel Estrup - Herregårdsmuseet, 2008. ISBN: 978-87-990777-5-5.
15. Jensen, Lone Bording: "Rigsmarskens romerske stenstøtter", i B. Andersen, B. G. Hornstrup og D. Slater (red.) *Herregårdshistorie 3*, Gammel Estrup - Herregårdsmuseet, 2008. ISBN: 978-87-990777-5-5.
16. Overgaard, Sonja Marie Overgaard:"Konvertering af herregårdenes avlsbygninger: Iscenesættelse af arkitektoniske kulturarvsværdier", i S. Boeskov, D. K Lyngholm, M. Frausing (red.), *Det pryder vel en Ædelmand. Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen i anledning af hans 50-års fødselsdag*. Dansk Center for Herregårdsforskning, 2010. ISBN: 978-87-990777-8-6.
17. Overgaard, Sonja Marie Overgaard: "Herregårdenes avlsbygninger - en kulturarv?", i B. Andersen, B. G. Hornstrup og D. Slater (red.) *Herregårdshistorie 3*, Gammel Estrup - Herregårdsmuseet, 2008. ISBN: 978-87-990777-5-5.
18. Rasmussen, Stine: "Herregårdsdrift og herregårdsliv – Folkehold på Djursland 1920-1970" i *Herregårdshistorie 6* i B. Andersen, M. Andersen (red.), *Herregårdshistorie 6*, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet 2011 ISBN 978-87-900777-9-3.
19. Rasmussen, Stine: "Jeg maa gjøre som jeg vil..men det er ikke saa let - Christine Tangs ægteskab med Henrik Valeur" i B. Andersen, M. Andersen, S.L. Rasmussen *Herregårdshistorie 4*, Gammel Estrup 2009. ISBN 978-87-990777-6-2.
20. Rasmussen, Stine: "Kærlighed på herregården – Herregården som ægteskabsmarked 1880-1940" i B. Andersen, S. Kyhn-Madsen, J. Linaa (red.), *Herregårdshistorie 5*, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet. ISBN978-87-994294-0-0.
21. Schacke, Adam Tybjerg: "Godsernes glemte ressource. Arvefæstegodsets udvikling med Fusingø som eksempel", i *Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen*. Aarhus Universitet 2010. i S. Boeskov, D. K Lyngholm, M. Frausing (red.), *Det pryder vel en Ædelmand. Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen i anledning af hans 50-års fødselsdag*. Dansk Center for Herregårdsforskning, 2010. ISBN 978-87-990777-8-6.

22. Skovvang, Janni: Kreaturforsikringsforeningen KUSTOS 1881-1999. Dansk Center for Herregårdsforskning, 2009. ISBN:978-87-990777-1-7.
23. Sværke, Anne Grethe: "Folkeanden og Godsejernes heldige udvortes Kaar", i *Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen*. Aarhus Universitet 2010. i S. Boeskov, D. K Lyngholm, M. Frausing (red.), *Det pryder vel en Ædelmand. Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen i anledning af hans 50-års fødselsdag*. Dansk Center for Herregårdsforskning, 2010. ISBN 978-87-990777-8-6.
24. Sværke, Anne Grethe: *Nybyggt af gammel Art. Nygotisk herregårdsarkitektur i Danmark 1830-1900*". Forlaget Skippershoved 2010. ISBN 978-87-89224-47-3.
25. Sørensen, Claus Fdr.: "To generationer rejser ud – en fortælling om adelige dannelsesrejser i renæssancens Danmark", i B. Andersen, S. Kyhn-Madsen, J. Linaa (red.), *Herregårdshistorie 5, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet*. ISBN:978-87-994294-0-0.

3. Samlet karakteristik af publikationerne

Publikationerne som er indleveret til bedømmelsen består af en upubliceret Ph.D. afhandling(5), to monografier (22) og (24) og 22 artikler, hvoraf de 16 er publiceret i museets egen skriftserie *Herregårdshistorie* (1), (2), (3), (4), (7), (9), (11), (12), (13), (14), (15), (17), (18), (19), (20) og (25), mens fem publikationer findes i en antologi publiceret i form af et festskrift, som er udgivet af Gl. Estrup, Herregårdsmuseet (6), (10), (16), (21) og (23). Der er i det hele taget kun tre af de indleverede publikationer, som er blevet eksternt bedømt ved en forsvarshandling eller fagfællebedømt og offentliggjort i et generelt kulturhistorisk tidsskrift (5) (8) (24), og som derfor ligger uden for museets og forskningscenterets egne publiceringskanaler og dermed kvalitetsvurderinger.

Vedrørende (1), (2), (3), (4), (7), (9), (11), (12), (13), (14), (15), (17), (18), (19), (20) og (25) er der tale om artikler fordelt på fire årgange af museets egen skriftserie *Herregårdshistorie*. Skriftseriens formål er formuleret som "et formidlingsforum, hvor de mange aktiviteter og tiltag, der generelt sker på herregårdsområdet i hele landet i disse år, kan publiceres." (*Herregårdshistorie* 4, 2009, side 159). Skriftseriens redaktion udgøres af skiftende konstellationer bestående af museets egen direktør (fast), diverse museumsinspektører og andre ikke klart specificerede forskere. Der er ingen ekstern fagfællebedømmelse i skriftrækken *Herregårdshistorie*. Der er således tale om en platform for formidling af viden om et vidt spektrum af aktiviteter på herregårdsområdet i Danmark møntet på en bredere målgruppe af læsere, her er fokus dog absolut på Gammel Estrup. Ikke overraskende afspejles skriftseriens formål i indholdet af de enkelte artikler, der generelt må betegnes som formidling, snarere end forskningsbidrag. Skriftserien er således kanal for omtaler med nyhedskarakter af diverse aktiviteter samt formidlinger af mere anekdotiske og snævert personligt berettende for-

tællinger. Dertil kommer artikler, der fremstår lettilgængelige og velfortalte, som omfatter en lidt bredere kontekstualisering af herregårdshistorien, mens de forholder sig til forskellige problemstillinger af både mere almen og detailorienteret karakter. Endelig er der tale om en række artikler, der formidler dele af den viden, som er indhøstet via forskningscenterets egen virksomhed. Artiklerne er sjældent egentligt problemorienterede eller -afgrænsende, de placerer sig kun sporadisk og overfladisk i forhold til den eksisterende forskning og de er sjældent perspektiverende. Prisværdigt for *Herregårdshistorie* er det dog, at stort set samtlige artikler er anoterede og afsluttes af kilde- og litteraturlister. Med redigeringen og udgivelsen af *Herregårdshistorie* har museet allerede befæstet sin status som et aktivt specialmuseum for dansk herregårdskultur og -historie, der systematisk virker for at højne og formidle den faglige indsats på området i Danmark. Generelt kan det bemærkes, at flere af artiklerne med en skarpere angivelse af problemstillinger, formål eller erkendelsesinteresse relativt nemt kunne løftes til både at kunne være bredt formidlende og samtidig honorere standardkrav til forskning. Det samme gør sig gældende for monografien (22).

Vedrørende (6), (10), (16), (21) og (23) er der tale om artikler i *Det pryder vel en Ædelmand. Festskrift til Carsten Porskrog Rasmussen i anledning af hans 50-års fødselsdag*. De fem anførte artikler udgør således halvdelen af festskriftets indhold, de er alle af forfattere med en nuværende eller tidligere tilknytning til Dansk Center for Herregårdsforskning. Der er tre redaktører af festskriftet, men det fremgår ikke af publikationen, at der har været nogen form for ekstern fagfællebedømmelse af festskriftets artikler.

Alle de indleverede publikationer til bedømmelsen (1-25) behandler emner, som klart må siges at falde indenfor museets ansvarsområde, når det gælder forskningen og formidlingen i herregårdskulturen og dens historie. Ligeledes ligger de i tråd med museets beskrevne arbejdsplaner. Alle de bedømte bidrag er forfattet på dansk. I det følgende behandles de enkelte publikationer efter deres fordeling på ovenstående liste.

4. Vurdering af de enkelte bidrag til bedømmelse af museets forskning

(1) Britta Andersens artikel ”Kvinderne på Gammel Estrup – Christence, Jytte og Birgitte” er en veloplagt levnedbeskrivelse af tre fruer, som efterfulgte hverandre på Gl Estrup slot i 15-1600 tal-

let. Ønsket er at sætte lidt fokus på adelens kvinder. Anledningen til at se nærmere på de tre generationer af kvinder Christence Viffert (1561-1624) gift med Eske Brock, datteren Jytte Brock (1595-1640) gift med Jørgen Skeel, og Birgitte Rosenkrantz (d.1677) gift med Christen Skeel søn af Jytte og Jørgen Skeel er, at der findes velbevarede portrætter af alle tre på Herregårdsmuseet, hvilket i sig selv er bemærkelsesværdigt. Artiklen er ikke annoteret og har heller ikke nogen egentlig problemstilling, den må karakteriseres som formidling.

(2) Jesper Munk Andersen følger op med en beretning om ”Christen Scheel og det russiske Rige”, som går tæt på adelsmandens kortvarige, men vellykkede virke som diplomat og dansk gesandt i Skt. Petersborg. Vi følger hans opstigen og senere fald ved Katharina II. hof som følge af de genvordigheder Struensees ændrede politik overfor Rusland påførte landet og dets udsendte diplomat. Artiklen slutter med en diskussion af de mulige årsager til Christen Scheels alt for tidlige død som 28 årig efter at kortvarigt og meget dramatisk sygdomsforløb, blev han forgiven af Katharinas elsker grev Orlov, var det en halsbyld eller noget helt tredje, der gjorde det af med den noble greve i en al for ung alder. Der er tale om fin formidling af eksisterende og meget gamle forskningsresultater omkring den danske gesandt. Artiklen er med sine få referencer til en et hundrede år gammel forskningstradition klart at betegne som formidling.

(3) (4) Den første af to artikler af Marie Aaberg Andersen handler om museumsformidling og levendegørelse af slotskøkkenet på Gl. Estrup anno 1900. Den anden artikel tager sit afsæt i et par tekopper fra Meissen, som tidligere var i godsets ejendom, før de blev afhændet til Kunstindustrimuseet i 1921. De blev udlånt til en udstilling på Gl. Estrup i 2007 og det giver i artiklen anledning til et kulturhistorisk vue både over te- kaffe- og chokoladedrikningens udvikling fra elite til massekultur og Meissen porcelænets aristokratiske historie, som er ganske informativ. Her er der også tale om forskningsformidling.

(5) Ph.D. afhandlingen *Herregårdsherskab. Distinktioner og iscenesættelser i danske herregårdsmiljøer, 1850-1920*, af Signe Steen Boeskovs blev indleveret juni 2010 og er planlagt som bogudgivelse i 2012. Der er tale om en undersøgelse af selvformidling og selvforståelse i ”Herregårdenes Indian Summer” 1850-1920 blandt periodens herregårdsfamilier set gennem to cases, nemlig livet på herregården Hvedholm i grevskabet Brahesminde på Fyn og Nørre Vosborg i Vestjylland. Afhandlingen analyserer kommunikation og manifestation af forskellige former for status og kulturelle kendetegn i de to herregårdsherskaber gennem udvalgte aspekter af herregårdslivet på de to herre-

gårde. Iscenesættelsen af det herskabelige herregårdsliv beskrives dels gennem den rumlige indretning og fysiske ændring af de to herregårde, dels gennem afholdelsen af selskabelighed ved højtid, livsfester, kongebesøg og i den almindelige sociale omgang med overklassen på egnen, dels gennem de fortællinger de to familier skabte omkring herregårdens slægt og historie. Det bliver gennem afhandlingen vist hvordan repræsentationen af visse sider af herregården og herskabet overfor omgivelserne var med til at styrke og opretholde herregårdsherskabsfamiliens status i en brydningstid. Der er tale om en videnskabelig afhandling på et reflekteret internalistisk niveau med en klar teoretisk og metodisk tilgang, men uden nogle kontekstuelle eller internationale perspektiver i analysen.

(6) Til grund for Signe Steen Boeskovs artikel ”Nørre Vosborg! Smyk til Fest, dine Stuer – dine Sale. Om fester og fejringer som iscenesættelse af herregård og herskab 1850-1920” ligger hendes PhD afhandling (5), som allerede er bedømt ovenfor. Artiklen, som er et bidrag til festskrift, handler om fester og fejringer som iscenesættelse af herregård og herskab 1850-1920, som er karakteriseret ved at være herregårdskulturens sidste storhedstid. Den sætter et fokus på herregårdsherskabsfamilierollen, som den udspiller sig i den repræsentative omgang med lokalsamfundet ved arrangementet af festligheder for overklassen, digterbesøg, kongemodtagelse m.m. Som case er valgt herskabet på Nørre Vosborg i Ulfborg, dermed har vi indblik i et herregårdsherskab af nyere dato, familien Tang og Tang Valeur, bosat i en af landet afkroge i det mørke Jylland, men med et stort samfundsengagement og stor social omgangskreds som vidner om et stort kulturelt overskud. Artiklen giver et fint indblik i overklassens liv på landet i den fjerne provins og under skiftende familiære forhold, den har mange referencer til primære kilder, arbejder metodisk med en klar problemstilling og må klart karakteriseres som forskning.

(7) (8) (9) (10) De fire artikler af Michael Frausing er en del af den empiri, som er fremkommet under udarbejdelsen af hans Ph.D. afhandling om Herregårdskulturen i oplevelsesøkonomisk perspektiv. I artiklen ”Et lykkeligt fornuftsægteskab?” (8), som er publiceret i det nye tidsskrift Kulturstudier, undersøges Turistforeningen for Danmarks virksomhed fra 1888 – 1967 med hovedvægt på perioden 1923 – 1945. Der er især spændingsfeltet mellem turisme som opdyrkelsen af en romantisk hjemstavnskultur og som et eksporterhverv med store indtjeningsmuligheder, der udforskes i artiklen Den er fyldigt annoteret og må karakteriseres som kompetent historisk forskning. De to artikler fra årbogen Herregårdsforskning sætter fokus på den oplevelsesøkonomiske dimension i formidlingen af herregårdskulturen med en generel præsentation af problematikken (9) i ”Nye oplevelser og nye fortællinger på herregårdene”, som diskuterer den vending oplevelsesøkonomien har

taget de seneste tyve år. Artiklen er annoteret og må karakteriseres som forskning. Det samme gælder for bidraget til omtalte festskrift "Oplevelsernes herregård" (10), som tager tråden op fra den forrige artikel, men går endnu tættere på problemstillingen med en række cases om rundvisninger og innovation på nutidens danske herregårde. Artiklen har en klar teoretisk og metodisk tilgang til problemstillingen, den er annoteret og må karakteriseres som forskning. Den sidste artikel om "Steensgaard Herregårdspension 1956-2011" (11) fortæller historien om den første danske oplevelsesøkonomiske virksomhed, som er blevet drevet i form af et herregårdspensionat på Steensgaard herregård ved Fåborg siden 1956. Artiklen er baseret på et interview med Anna Bille-Brahe, som har været den sidste forpagter af pensionatet siden 1992 og nu flytter pensionatet til en anden herregård for at drive virksomheden videre. Artiklen har ikke nogen klar problemstilling eller teoretisk tilgang og må karakteriseres som forskningsformidling.

(12) Anette Hoffs artikel "Storkøbmanden og hans undergivne – Gehrdt de Lichtenberg som husbond og patron overfor sine fæstebønder og tjenestefolk, er her ladet ude af betragtning, da det er aldeles uklart hvilken forbindelse forfatteren har til museet.

(13) (14) (15) Lone Bording Jensens tre artikler udgøres af en redegørelse for Jørgen Skeels personlige, politiske motiver til opstillingen i 1616 og 1626 af sandstensportaler på herregårdene Sostrup og Ulstrup, en sammenligning af tre kvindeportrætter i Gammel Estrups besiddelse samt en beskrivelse af, hvordan to generationer af familien Skeel har haft indflydelse på indretningen af kapellet på Gammel Estrup. Artiklerne er annoterede, og forholder sig undersøgende til baggrunden for de tre genstandsgrupper fremtræden og karakter, dog uden at præcisere egentlige afgrænsninger, formål eller et undersøgelsesproblem. Der bygges tydeligvis på en reflekteret vidensindsamling i kilder og litteratur, der er grundlaget for kontekstualiseringer og perspektiveringer. Artiklerne fremtræder som sådan i forlængelse af skriftseriens formål skrevet med størst henblik på det brede publikum, og beskæftiger sig hverken med teori eller metode eller placerer sig i en forskningsmæssig sammenhæng.

(17) Sonja Marie Overgaards artikel er en præsentation af problemstillingen for et Ph.D. projekt ved Aarhus Universitet, der samfinansieres af Dansk Center for Herregårdsforskning og hvis emne angives som en undersøgelse af, hvor en acceptabel grænse kan trækkes mellem fastholdelse og ændringer af herregårdenes avlsbygningers arkitektoniske kulturarvsværdier ved konverteringer af bygningerne til nye formål. Problemkomplekset diskuteres kort med udgangspunkt i valgte konkrete eksempler, og der indkredses indledningsvist tre aspekter i bygningsmassens karakter, som Ph.D.

projektet vil kredse om. Artiklen fremstår således som et indledende forskningsbidrag, der formulerer et emnefelt og en problemstilling og som opridser konturerne af en metode til belysningen heraf, men som ikke beskæftiger sig med teori eller placerer sig i en forskningsmæssig sammenhæng, og som – hvad der jo er naturligt for en forudgående projektpræsentation – heller ikke bringer egentlige analyseresultater eller konklusioner. Emnet falder indenfor museets ansvarsområde.

(16) (17) Sonja Marie Overgaards to artikler diskuterer med Nørre Vosborg som case studie, hvordan arkitektoniske kulturarvsværdier kan udpeges og vægtes ved genanvendelser og konverteringer af herregårdenes avlsbygninger. Selvom det ikke anføres, må artiklen være et af resultaterne af forfatterens Ph.D. projekt, og på den måde stå i relation til Dansk Center for Herregårdsforskning og dermed museet. Artiklen indledes med forfatterens egne begrebsmæssige overvejelser, der munder ud i indkredsningen af tre kulturarvsværdier, hvis prioritering i restaureringen og konverteringen af Nørre Vosborgs avlsbygninger 2006-2008 artiklen herefter afdækker og diskuterer. Der indledes med en gennemgang af anlæggets oprindelige planløsning og tilstand i 2004, efterfulgt af en redegørelse for restaureringen og konverteringens fremgangsmåde med korte præcise iagttagelser af principper i arbejdet, inden der foretages en vurdering af de disponeringer der har ligget til grund for indgrebene i de arkitektoniske kulturarvsværdier og afslutningsvist samles op med en generel diskussion af, hvordan prioriteringer af en type kulturarvsværdier ofte får negative konsekvenser eller kan forskyde balancen til andre kategorier. På trods af artiklens fokusering på Nørre Vosborg og fraværet af en forskningsmæssig indplacering, bl.a. i forhold til teorier og litteratur om kulturarvsbegrebets indhold og anvendelse eller andre undersøgelser af fra- og tilvalg af kulturarvsværdier ved bygningskonverteringer, lykkes det dermed gennem en systematisk analyse af den begrebsmæssigt funderede problemstilling at nå et forskningsresultat, der har bredere relevans. Teksten er annoteret, og emnet falder indenfor museets ansvarsområde.

(18) (19) (20) Stine Rasmussens tre artikler udgøres af en præsentation af resultaterne fra forskningsprojektet *Herregårdsdrift og herregårdsliv – folkehold på Djursland 1920-1970*, en fortælling om Nørre Vosborg-arvingen Christine Tangs ægteskab med Henrik Valeur samt en undersøgelse af kærlighedslivet blandt de ansatte på fem herregårde på Djursland. Artiklen om herregårdslivet angiver indledningsvist, at emnet ikke tidligere har haft stor forskningsmæssig bevågenhed, men nogen nærmere faglig indplacering eller teoretiske overvejelser optræder ikke, ligesom der ikke anføres nogen problemstilling eller snævrere afgrænsning. Derefter berøres med udgangspunkt i levnedsskrivelser og interviews emner af relation til især det ændrede hierarki på herregårdene 1920-1970 i lyset af periodens landbrugsteknologiske udvikling. Artiklen er annoteret og bygger på en viden-

sindsamling, der anvendes i en perspektivering, som imidlertid først og fremmest synes kildestyret. Trods gode iagttagelser fremstår artiklen således først og fremmest som en reflekteret dataindsamling. En lignende karakteristik må tilgå artiklen om Christine Tangs ægteskab med Henrik Valeur. Artiklen redegør for de fornuftsmæssige grunde til ægteskabets indgåelse og fortæller dernæst om glæder og genvordigheder i forholdet mellem de to. Fortællingen sammenstiller oplysninger i det kildemateriale, breve og dagbøger, der anføres i litteraturlisten til sidst, men der er ingen problemstilling, faglig placering, analyse endsige afsluttende konklusion. Artiklen om kærlighedslivet blandt de ansatte på de fem herregårde på Djursland udspringer af et forskningsprojekt, der med støtte fra Kulturarvsstyrelsen fandt sted ved museet i 2009. Der indledes med indkredsningen af en problemstilling baseret på hypotesen om, at de ansatte på de mindre herregårde måske i højere grad end på de større gårde kom hinanden ved og derfor oftere indgik ægteskab. Artiklen sætter sig for at afklare, om det faktisk var tilfældet gennem studier af kirkebøger, folketællinger og personlige beretninger. Selvom arbejdet ikke indplaceres teori- eller forskningsmæssigt, inddrages der forskningslitteratur undervejs i analysen af statistiske data, interviews og levnedbeskrivelser, inden der afsluttende konkluderes. Emnet falder indenfor museets ansvarsområde.

(21) Adam Tybjerg Schackes artikel er baseret på resultater fra forskningsprojektet *Herregårdenes Indian Summer* ved Aarhus Universitet og Dansk Center for Herregårdsforskning. Det oplyses, at centrets medfinansiering til det samlede forskningsprojekt kan anslås til 100.000 kr. På baggrund af påvisningen af, at arvefæstegodsets økonomiske betydning for godsdriften og dets rolle ved afskaffelsen af det sidste fæstegods i 1919 er så godt som ubelyst, giver artiklen et overblik over dets udvikling og afvikling i Danmark, der konkretiseres gennem fremdragelsen af forhold på godset Fussingø. Der indledes således med en klar forskningsmæssig indplacering samt en begrebsmæssig afklaring, som indkredser arvefæstets karakter og diskuterer dets behandling i historieskrivningen. Herefter afdækkes baggrunden for arvefæstets opståen i 1700-tallets sidste halvdel og dets udvikling i 1800-tallet, bl.a. med inddragelsen af analyser af et stort statistisk materiale, der gør det muligt at konkludere, at besiddelsesformen havde betydelig økonomisk betydning for godsdriften. Afslutningsvist diskuteres arvefæstets betydning for godsernes stilling efter fæstegodsets overgang til selveje i 1919. Artiklen er fuldt annoteret. Artiklen kan således ses som et udtryk for, at museet ved at indgå i Dansk Center for Herregårdsforskning og via centrets bidrag til det fælles forskningsprojekt, har medvirket til tilvejebringelsen af en særdeles solid forskningsindsats. Emnet falder indenfor museets ansvarsområde.

(22) Der er tale om en monografi om Kreaturforsikringsforeningen KUSTOS 1881-1999, der er udarbejdet af projektmedarbejder Janni Skovvang i forlængelse af overdragelsen af foreningens arkiv til Dansk Center for Herregårdsforskning. Det oplyses indledningsvist, at bogen hviler på en forudgående historisk analyse af arkivet, men der angives ingen styrende problemstilling eller faglig position/placering, ligesom arbejdets formål ikke oplyses. Fremstillingen indledes med en bred indkredsning af baggrunden for foreningens etablering til forsikring af større besætninger, efterfulgt af en redegørelse for foreningsstrukturens opbygning fra repræsentantskab over bestyrelse til forretningsfører og direktør. Der gives i den forbindelse statistisk baserede oplysninger om medlemmer og forsikringstagere. Herefter følger en redegørelse for forhold i foreningens økonomiske struktur, inden der i længere kapitler gives en kronologisk opbygget oversigt over diverse begivenheder og forhold i foreningen, en præsentation af udviklingstræk i foreningens markedsføring og en beskrivelse af årsagerne til foreningens ophør i 1999. Bogen er annoteret og vidner om en stor indsats med inddragelsen af et omfangsrigt kildemateriale, ligesom kontekstualisering af diverse forhold i nogen grad placerer fremstillingen af foreningens udvikling i forhold til bredere sammenhænge. Kronologien, frem for en analytisk tilgang, fremstår imidlertid som det styrende princip i en fremstilling, der er møntet på et bredt publikum og som sådan ikke beskæftiger sig med teori eller metode eller, som nævnt, placerer sig i en forskningsmæssig sammenhæng. Emnet falder inden for museets ansvarsområde og med en skarpere angivelse af problemstillinger, formål eller erkendelsesinteresse relativt kunne det foreliggende arbejde nemt løftes op til både at kunne være bredt formidlende og samtidig honorere standardkrav til forskning.

(23) Anne Grethe Sværkes artikel bringer resultater fra et samfinansieret Ph.D.-projekt med Aarhus Universitet, hvor Dansk Center for Herregårdsforskning har bidraget med et beløb på 300.000 kr. Ph.D. projektets resultater er publiceret samlet (24). Formålet med artiklen angives at være tilvejebringelsen af en oversigt over de skiftende receptioner af 1800-tallets historicistiske herregårdsarkitektur, dvs. et koncentrat af dele af afhandlingen der ligger til grund for Der indledes med en påvisning af, at den arkitekturhistoriske litteratur om 1800-tallets historicistiske herregårdsarkitektur var sparsom frem til 1980, hvorefter emnet blev tildelt nogen opmærksomhed. Derefter fremdrages eksempler på den offentlige ofte positive modtagelse af nybyggeriet i 1800-tallet og dens afløsning af en nedvurdering i det 20. århundredes arkitekturdebat, inden der afslutningsvist argumenteres for kvaliteter i historicismens herregårdsarkitektur. Artiklen er fuldt annoteret. Artiklen udgør således i kortform – hvad der jo kan være ganske gavnligt for formidlingen af større forskningsarbejder – et fint forskningsresultat, der gennem museets deltagelse i Dansk Center for Herregårdsforskning og centrets medfinansiering af Ph.D. projektet er tilvejebragt med bidrag fra museet.

(24) Der er tale om en omskrevet version af Anne Grethe Sværkes Ph.D. afhandling, der blev forsvaret ved Aarhus Universitet i 2007 efter et projektforsløb, som var samfinansieret med et bidrag fra Dansk Center for Herregårdsforskning på 300.000 kr. Monografien omhandler brugen af nygotisk arkitektur ved det relativt omfattende nybyggeri på de danske herregårde i perioden 1830-1900. Fokus er således på historicismens brug af arkitektonisk udsmykning, og der afgrænses yderligere til brugen af gotiske stilelementer, hvis manifestationer og det bagvedliggende tankegods monografien sætter sig for at skildre i såvel omfang som detalje. Især spørgsmålet, om hvorvidt den historicistiske stilbrug kan betragtes som tilbageskuende og reaktionær eller som et udtryk for en moderne arkitektonisk stilbrug, sættes i centrum. I indledningskapitlerne indkredses dernæst kildematerialet og indgangsvinklen til brugen af det. Der medtænkes såvel primært som sekundært materiale som kilde til ikke mindst receptionen af nybyggerierne, ligesom der sigtes mod inddragelse af både traditionelle skriftlige- og arkæologiske kildegrupper, dvs. tegningsmateriale og de stadig eksisterende bygninger, til analysen af de valgte virkemidler. Herefter følger klare begrebmæssige afklaringer og en oversigt over omfanget af det samlede herregårdsbyggeri i perioden og dets fordeling på de historicistiske stilarter. Der redegøres ikke som udgangspunkt for tidligere forskning på området, men arbejdet hviler på en klar problemafgrænsning og en systematisk redegørelse og diskussion af kilder, tilgang og begreber. Efter de indledende øvelser forfølges arbejdets problemstillinger gennem analyser af en række konkrete byggerier, analyserne fremstår som omfattende, grundige og sikre. Monografien afsluttes med en opsummerende oversigt, en diskussion af forbilleder, udenlandske såvel som hjemlige, og der samles op på diskussionen om den historiserende herregårdsarkitekturs tankegods med en klar konklusion på den centrale problemstilling. Den smukt producerede monografi er fuldt annoteret og samlet et udtryk for en solid forskningsindsats, der gennem museets deltagelse i Dansk Center for Herregårdsforskning og centrets medfinansiering af Ph.D. projektet er tilvejebragt med bidrag fra museet. Emnet falder indenfor museets ansvarsområde.

(25) Claus F. Sørensens artikel beretter om de mandlige medlemmer af familien Skeels dannelsesrejser i Europa i 1600-årene. Fremstillingen trækker på Christen Skeels rejsedagbog 1619-27 og hans rejseinstruks i 1652 til sønnen Otte Skeel og bringer flere citater. Der kontekstualiseres på indholdet undervejs, men der angives ikke problemstilling, faglig indplacering eller en egentlig analyse og konklusion. Der er tale om et arbejde, der bygger på kildelæsning og litteratur, men som er uden præsentation af en problemstilling eller i det hele taget angivelsen af et formål, den må karakteriseres som formidling.

4. Konklusion og anbefaling

Artiklerne (1) (2) (3) (4) (11) (12) (13) (14) (15) (18) (19) (25) i *Herregårdshistorie* kan ikke vurderes som egentlig forskning i henhold til det almene forskningsbegreb, der følger standardpraksis i forhold til international forskningsvurdering. Der er tale om forskningsbaseret formidling. Den endelige og samlede vurdering af forskningen på Gl. Estrup, Herregårdsmuseet bygger derfor på den upublicerede Ph.D. afhandling (5) og monografierne (22) (24) samt artiklerne (6) (7) (8) (9) (10) (17) (16) (20) (21) (23).

Det hedder i museets arbejdsplan, at Gammel Estrup Herregårdsmuseet primært løfter sin forskningsopgave gennem Dansk Center for Herregårdsforskning, der har til huse på Gammel Estrup og udgør det faglige miljø, hvori en lang række af husets forskningsprojekter er forankret. En faglig og perspektivmæssig udvikling og nyorientering på herregårdsforskningsområdet har gennem de sidste år fundet sted i samarbejdet mellem center og museum og dannet grobund for museets forsknings- og formidlingsaktiviteter. Hertil kommer projektbaserede undersøgelser finansieret via eksterne støtte- og fondsmidler. De konkrete forskningsprojekter udføres til dels af museets faste, akademiske medarbejdere, Det er hensigten med museets forskningsstrategi på den ene side at bidrage til relevante forskningsområder inden for museets ansvarsområde og på den anden side med denne indsigt at danne troværdigt og autentisk grundlag for museets formidlings- og indsamlingsaktiviteter. De beskrevne forskningsindsatser er derfor et væsentligt led i museets erklærede mål om en intensiv opdatering og opkvalificering af rammer og samling. Det afgørende spørgsmål er derfor, hvordan forskningscenteret indgår i museets forskningsstrategi og i hvor høj grad forskningscenteret må betragtes som en autonom forskningsenhed. Sagt på en anden måde, er det Herregårdsmuseet eller Forskningscenterets forskning vi evaluerer?

Vi vurderer i lyset af dette, at hvad angår den forskningsaktivitet, der hidtil har foregået i regi af Dansk Center for Herregårdshistorie – eller med centrets støtte i forskellige samfinansierede projekter – kan vi ikke umiddelbart på grundlag af det fremsendte materiale gennemskue og vurdere projekternes endelige forankring i forhold til museets egen virksomhed eller graden af museets engagement i udviklingen af projekterne. Det anføres ganske vist flere steder i arbejdsplaner og publikationer, hvilken støtte centret har ydet til de enkelte projekter, mens pengestrømmen ind i museet og den økonomiske forbindelse ikke fremgår klart. Vi noterer os imidlertid samtidig, at det er disse dele af den fremsendte forskning, som er udviklet i forskningscenterets regi, der har mest kvalitet vurderet ud fra et alment forskningsbegreb, og at kvaliteten af forskningscenterets virksomhed ge-

nerelt er god. Samtidig finder vi det er forbilledligt, at museet ved at deltage i centrets etablering og daglige arbejde har medvirket til skabelsen af et forskningssamarbejde af så høj standard, som det er tilfældet, men om det er museet eller centeret, der har ejerskab til denne forskning, ser vi os for vores del ikke i stand til at vurdere på det foreliggende grundlag. At der forekommer en klar synergiefekt af samvirket mellem museum og center er evident, men om det er den rigtige vej at gå for at styrke og udvikle den danske museumsforskning i fremtiden, kræver det en mere overordnet analyse for at kunne afgøre – men det foreliggende resultat indikerer, at noget kunne tyde på det.

Med hensyn til forpligtelsen til at forske og formidle på grundlag af museets egne samlinger, så har Dansk Center for Herregårdsforskning bestemt ydet et aktivt bidrag til at opfylde denne målsætning for museumsvirksomheden. Det giver samtidig anledning til et par kritiske bemærkninger til afslutning på evalueringen af den danske herregårdsforskning. For det første må det konstateres, at den historiske udforskning af herregårdskulturen på mange måder befinder sig i en yderst privilegeret situation, når det gælder kilderne og deres tilgængelighed. Der er tale om levn fra samfundets øverste lag med stor økonomisk, politisk og kulturel magt, en selvbevidst og historisk reflekteret overklasse som har brugt historien aktivt i deres egen selvscenearbejdelse med alt fra bygninger til ritualer og fortællinger, og som har produceret, hæget om og efterladt sig store mængder arkivalisk materiale til eftertiden (til og med gartnerens erindringer er nedlagt i Løvenholt godsarkiv!), og som gennem herremændenes offentlige virke har sat sig spor mange andre steder ikke mindst i de forvaltningsmæssige arkiver. Denne kompleksitet afspejler sig dårligt i den bedømte forskning, hvor analyserne tenderer til at være internalistiske uden at rumme noget perspektiv på de større samfundsmæssige sammenhænge. Det er da fint nok at snakke om ”Herregårdenes Indian Summer”, men hvordan hænger den lille historie om herregårdsherskabet sammen med den store historie om f.eks. Estrupiatet, hedeopdyrkningen og de store landindvindingsprojekter i samtiden? For det andet er der et vist præg af provinsialisme i den fremlagte forskning, som ikke har meget blik for den internationale forsknings resultater endsige afspejler nogen ambitioner om at formidle sine egne resultater i en international forskningsverden. Så perspektivering af herregårdskulturen nationalt og internationalt lader en hel del tilbage at ønske, hvis arbejdsplanens mission skal siges at være opfyldt. På disse punkter vil der altså være rum til væsentlige forbedringer af forskningsindsatsen i fremtiden.